

Obec Palárikovo úspešne smeruje k nulovému odpadu.

Mgr. Lenka Beznáková, Branislav Moňok, Priatelia Zeme – SPZ

Príklad Palárikova úspešne vyvracia mýty typu „ľudia nemajú záujem“, „nie je odbyt pre vytriedené suroviny“, „je to príliš drahé“, „nie je možné dosiahnuť 50 % mieru recyklácie komunálnych odpadov“, ktoré používajú mnohí lobisti, politici a zástupcovia samospráv, aby zakryli svoj nezáujem, neschopnosť a snahu o zakonzervovanie súčasného nevhodného spôsobu nakladania s komunálnymi odpadmi (KO) na Slovensku.

Základné údaje o záujmovom území:

Obec:	Palárikovo
Krajina:	Slovensko
Kraj:	Nitriansky
Okres:	Nové Zámky
Počet obyvateľov:	4 332
Počet domácností – celkom:	1 428
z toho v rodinných domoch:	1 223
z toho v bytových domoch:	205

Stav odpadového hospodárstva pred projektom:

Do roku 2000 sa všetky KO vznikajúce v obci zneškodňovali na obecnej skládke odpadov. V obci nebol zavedený triedený zber odpadov. Pre obec to bolo najlacnejšie a najjednoduchšie riešenie. Obec síce v rámci svojich možností propagovala 17 rokov miestnu výkupňu zberných surovín, ale to sa ukázalo ako málo efektívne riešenie.

V roku 2000 sa v obci vyprodukovalo 1250 ton KO, čo predstavovalo na 1 obyvateľa obce množstvo 285 kg.

Podnetom k zmene prístupu v nakladaní s komunálnymi odpadmi bola nutnosť uzavrieť práve túto – už legislatíve nevyhovujúcu starú obecnú skládku odpadov. Obec tak musela prehodnotiť vzniknutú situáciu.

Analýzou možností (rozbor odpadov, prieskum prípadných odberateľov atď.) a ekonomického zaťaženia dospela k nasledujúcim záverom:

- je ekonomicky neúnosné a neefektívne voziť využiteľné suroviny na skládku odpadov, navyše ak vzdialenosť k najbližšej skládke odpadov a ceny za uloženie odpadu sú niekoľkonásobne vyššie ako boli doteraz;
- je nutné zaviesť taký systém zberu odpadov, ktorý by bol pre ľudí maximálne pohodlný a zároveň pre obec ekonomicky únosný.

Zmeny v odpadovom hospodárstve obce

Vyššie spomenutá analýza odpadového hospodárstva v obci naznačila možné riešenia. Logicky to bola snaha znížiť množstvá zmesových KO, ktoré boli doteraz zneškodňované. Rozbory odpadov ukázali, ktoré zložky sú najviac zastúpené v komunálnom odpade. V tom čase to boli biologické odpady, papier a plasty.

Vykonané aktivity a ich postupnosť:

V roku 2000 začala obec robiť prvé aktivity na znižovanie množstva zmesových KO. Zamerala sa na biologické odpady, ktoré boli hmotnostne najvýznamnejšou zložkou KO. Biologickým odpadom sa venujeme v článku v samostatnej časti.

V roku 2002 zaviedla obec vysoko účinný systém zberu odpadov. Počas 4-roch rokov bol zavedený triedený zber papiera, nápojových kartónových obalov, skla, plastov, kovových obalov, elektronického odpadu, pneumatík, autobatérií, káblov, veľkoobjemových odpadov, nebezpečných odpadov, drobných stavebných odpadov... Na všetky tieto suroviny má obec zmluvných odberateľov.

Pre domácnosti bol zavedený vrecový systém zberu. Každá domácnosť dostáva toľko vriec, koľko potrebuje. V čase zvozu vytriedených zložiek, ktorý je vždy vopred vyhlásený miestnym rozhlasom, môžu domácnosti vyložiť pred svoj dom odpady, ktoré sú im bezplatne odvezené. Jedinou podmienkou je, že musia byť vytriedené podľa druhu. Vytriedené suroviny sú odvážané jedenkrát za mesiac.

Triedený zber je zavedený vo všetkých inštitúciách v obci: na Obecnom úrade, v Základnej a materskej škole, poštu, poľnohospodárske družstvo, lesný závod..., ale tiež do predajní, reštaurácií a dokonca je zavedený aj na miestnom cintoríne.

Zberný dvor je v obci od roku 2002. Je otvorený 6 dní v týždni. Pôvodcovia odpadu z obce môžu podľa potreby na zbernom dvore bezplatne odovzdávať všetky vytriedené zložky komunálneho odpadu, ktoré sa obci zbierajú v akýchkoľvek množstvách.

Obec sa snaží od začiatku zavedenia triedeného zberu pôvodcov odpadov motivovať aj ekonomicky. Zo začiatku to bola zľava 100 Sk na paušálnom poplatku. Toto dokázalo motivovať takmer 80 % obyvateľov k triedeniu a kompostovaniu. Nad túto hranicu sa však obec už nedokázala dostať a tak v roku 2005 zaviedla v obci množstvový zber. Pôvodcovia tak platia iba za vývoz a zneškodnenie zmesového KO. V súčasnosti je výška poplatku za vývoz jednej 110 litrovej nádoby 1,80 EUR.

Veľký dôraz sa kladie na neustále sa opakujúce informačno-propagačné kampane zamerané na triedený zber, kompostovanie, predchádzanie vzniku odpadov a opakované používanie. Prebiehajú prednášky, výchovné akcie na školách, motivačné súťaže, burza šatstva apod.

Biologicky rozložiteľné odpady

V roku 2000 začali v obci intenzívne propagačné aktivity na podporu domáceho a komunitného kompostovania, ktorej cieľom je v maximálnej miere zvyšovať množstvo samostatne kompostujúcich domácností. Využívali sa k tomu obecné noviny, pravidelné vysielanie miestneho rozhlasu, letáky, prednášky a besedy na školách. Na podporu kompostovania aktivisti v obci vyrábali drevené kompostovacie zásobníky, ktoré ponúkali obyvateľom. Obec zakúpila aj štiepkovač a v dobe orezávania stromov zaisťovala službu štiepkovania konárov priamo v domácnostiach. Táto kampaň sa do roku 2006 pravidelne každoročne opakovala a bola neustále dopĺňaná o nové aktivity, akými boli

napr. výroba kompostovacích zásobníkov, ktoré sú umiestňované do domácností, premietanie inštruktážnych videofilmov, praktické ukážky zakladania kompostu, osвета od domu k domu, poradenstvo, ale aj zriadenie telefónnej „zelenej“ linky a prevádzanie kontroly.

Pri bytových domoch zriadila obec komunitné kompostoviská, ktoré sú vyrobené z dreva alebo plastu. V prípade, že kapacitne nepostačujú a naplnia sa, tak obec zabezpečí ich vývoz na obecné kompostovisko.

V roku 2004 boli v obci zriadené 2 obecné kompostoviská. Tie však kapacitne nepostačovali a tak v roku 2005 vznikla v priestoroch poľnohospodárskeho družstva malá kompostáreň. Kompostuje sa tam biologický odpad z verejnej zelene, cintorína, ale aj od obyvateľov, ktorí ho z akéhokoľvek dôvodu nedokážu sami doma skompostovať. V prípade väčšieho množstva biologického odpadu ponúka obec možnosť pomoci jeho odvozu.

Dosiahnuté výsledky

Palárikovo má v oblasti nakladania s komunálnym odpadom významné postavenie nielen na Slovensku. Môže sa porovnávať z najúspešnejšími systémami vo svete. Je príkladom toho, že kde je vôľa, tam sú aj výsledky.

Na druhej strane musíme konštatovať, že po rokoch 2005 až 2008, kedy dokázali v Palárikove vytriediť z celkového množstva vyprodukovaného KO až vyše 70 % (v roku 2005 – 73,78 %, 2006 – 72,08 %, 2007 – 75,78 % a 2008 – 74,06 %) došlo k miernemu uspokojeniu. V tom čase však prišla hospodárska kríza, znížený záujem o vytriedené odpady a antikampaň médií k triedeniu odpadov atď. Po nej bolo treba opäť začať intenzívnu kampaň. Informačné aktivity už ale neboli také časté a pestré, čo sa okamžite ukázalo na výsledkoch.

Tab. č. 1: Množstvá a spôsob nakladania s KO v Palárikove počas celého obdobia projektu

ROK	Celkové množstvo KO (t)	Zmesový KO (t)	Vytriedený KO (t)	Účinnosť triedeného zberu KO	Zneškodnený KO	Zhodnotený KO
2000	1250,00	1250,00	0,00	0,00%	100,00%	0,00%
2001	985,00	985,00	0,00	0,00%	100,00%	0,00%
2002	868,60	750,00	118,60	13,65%	86,35%	13,65%
2003	724,80	550,00	174,80	24,12%	75,88%	24,12%
2004	1033,40	470,00	563,40	54,52%	45,48%	54,52%
2005	1302,40	330,00	960,90	73,78%	29,68%	70,32%
2006	1400,36	385,00	1009,36	72,08%	30,71%	69,29%
2007	1593,52	380,00	1207,62	75,78%	26,41%	73,59%
2008	1606,14	410,00	1189,54	74,06%	28,68%	71,32%
2009	1721,81	530,24	1182,87	68,70%	34,50%	65,50%
2010	1609,68	530,24	1070,74	66,52%	36,91%	63,09%
2011	1348,17	478,00	865,07	64,17%	37,05%	62,95%
2012	1387,96	455,00	926,88	66,78%	33,91%	66,09%
2013	1 408,58	475,00	927,08	65,82%	34,69%	65,31%
2014	1 439,00	485,00	926,95	64,42%	35,58%	62,99%

Počas celého projektu boli dosiahnuté viaceré výnimočné výsledky:

- a) Prvé roky projektu bol zaznamenaný výrazný pokles KO v porovnaní s rokom 2000. V roku 2001 kleslo množstvo KO o 21,20 %, v roku 2002 o 30,51 % a v roku 2003 dokonca o 42,02 %. Bolo to spôsobené aktívnou kampaňou na podporu domáceho a komunitného kompostovania. Pokles množstiev KO skončil v roku 2004, kedy obec zriadila obecné kompostoviská a umožnila obyvateľom na ne priväzať svoje biologické odpady.
- b) Ešte výraznejšie je znižovanie zmesových KO. V porovnaní s rokom 2000 klesalo jeho množstvo nasledovne – v roku 2001 o 21,20 %, v roku 2002 o 40,00 %, v roku 2003 o 56,00 %, v roku 2004 o 62,40 % a v roku 2005 o neuveriteľných 73,60 %. Aj keď v ďalších rokoch množstvo zmesových KO začalo mierne narastať, stále sa drží na úrovni približne ako v roku 2004 (okrem rokov 2009 a 2010).
- c) Množstvá zneškodňovaných KO od roku 2005 nikdy nepresiahli 38 % hmotnosti z celkového množstva vzniknutých KO. V tomto smere bol najúspešnejší rok 2007, kedy sa zneškodnilo iba 26,41 % KO.
- d) Množstvá zhodnotených KO už v roku 2004 prekročili hranicu 50 % z celkovo vzniknutých KO v obci. Najúspešnejší bol opäť rok 2007, kedy sa zhodnotilo až 73,59 % KO. V súčasnosti sa zhodnocuje cca 63 % KO.
- e) Prieskumy ukázali, že v Palárikove sa do triedenia odpadov pravidelne zapája až 98 % domácností. Biologické odpady si svojpomocne kompostuje 90 % domácností (vrátane domácností v bytových domoch).

Sme hrdí na to, že na týchto výnimočných výsledkoch majú určitú mieru zásluh aj Priatelia Zeme – SPZ. Pomáhali sme obci hlavne s informačnými aktivitami, prieskumami a množstvom nápadov, z ktorých veľká časť bola aj zrealizovaná.